

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deseto vijeće)

2. ožujka 2017.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Direktiva 2002/15/EZ – Zaštita sigurnosti i zdravlja radnika – Organizacija radnog vremena – Cestovni prijevoz – Mobilni radnik – Samozaposleni vozač – Pojam – Nedopuštenost“

U predmetu C-97/16,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a koji je uputio Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Radni sud u Barceloni, Španjolska) odlukom od 2. veljače 2016., koju je Sud zaprimio 17. veljače 2016., u postupku

José María Pérez Retamero

protiv

TNT Express Worldwide Spain S. L.,

Last Mile Courier S. L., prije Transportes Sapiro S. L.,

Fondo de Garantía Salarial (Fogasa),

SUD (deseto vijeće),

u sastavu: M. Berger, predsjednik vijeća, E. Levits i F. Biltgen (izvjestitelji), suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Pérez Retamero, J. Juan Monreal, *abogado*,
- za TNT Express Worldwide SL, D. Fernández de Lis Alonso, *abogado*,
- za Last Mile Courier SL, ranije Transportes Saripod SL, V. Domènech Huertas, *abogado*,
- za španjolsku vladu, V. Ester Casas, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, J. Hottiaux i J. Rius Riu, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,

* * Jezik postupka: španjolski

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. točaka (d) i (e) Direktive 2002/15/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2002. o organizaciji radnog vremena osoba koje obavljaju mobilne djelatnosti cestovnog prijevoza (SL 2002., L 80, str. 35., i ispravak u SL-u 2007., L 57, str. 28.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 6., str. 96.).
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između Joséa Marije Péreza Retamera i Last Mile Courier S. L., prije Transportes Sapirod S. L. (u daljnjem tekstu: Sapirod), kao i TNT Express Worldwide Spain, S. L. (u daljnjem tekstu: TNT) u vezi s otkazom ugovora o radu Joséu Maríji Pérezu Retameru od strane društva Sapirod.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodne izjave 4., 9. i 10. Direktive 2002/15 glase kako slijedi:
„(4) Stoga je potrebno utvrditi niz konkretnijih odredbi o radnim satima u cestovnom prijevozu kojima bi se osiguravala sigurnost prijevoza te zdravlje i sigurnost uključenih osoba.
[...]
(9) Definicije korištene u ovoj Direktivi ne smiju imati prvenstvo pred drugim uredbama [propisima] Zajednice o radnom vremenu.
(10) Za poboljšanje cestovne sigurnosti, sprečavanje narušavanja tržišnog natjecanja i jamčenje sigurnosti i zdravlja mobilnih radnika koje pokriva ova Direktiva, oni bi točno trebali znati koja razdoblja posvećena djelatnostima cestovnog prijevoza čine radno vrijeme, a koja ne i stoga se smatraju stankama, odmorima ili razdobljima raspoloživosti. Tim se radnicima mora odobriti minimum dnevnih i tjednih razdoblja odmora te primjerene stanke. Također je potrebno postaviti najvišu granicu broja tjednih radnih sati.”
- 4 Člankom 1. Direktive 2002/15, naslovljenim „Predmet”, propisano je:
„Svrha je ove Direktive odrediti minimalne zahtjeve u odnosu na organizaciju radnog vremena s ciljem poboljšanja zaštite zdravlja i sigurnosti osoba koje obavljaju mobilne djelatnosti cestovnog prijevoza te s ciljem poboljšanja cestovne sigurnosti i usklađivanja uvjeta tržišnog natjecanja.”
- 5 Člankom 2. stavkom 1. te direktive njezino je područje primjene ograničeno na „mobilne radnike zaposlene u tvrtkama s poslovnim nastanom u državi članici, koji sudjeluju u djelatnostima cestovnog prijevoza obuhvaćenih Uredbom [Vijeća (EEZ) br. 3820/85 od 20. prosinca 1985. o usklađivanju određenog socijalnog zakonodavstva u vezi s cestovnim prometom (SL 1985., L 370, str. 1.)] ili, u nedostatku tog [Europskim sporazumom o radu posade na vozilima koja obavljaju međunarodni cestovni prijevoz sporazumom (AETR)]” i, od 23. ožujka 2009., na „samozaposlene vozače” koji sudjeluju u istim djelatnostima prometa.

6 Člankom 3. Direktive 2002/15 propisano je:

„Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[...]

- (d) ‚mobilni radnik‘ znači svaki radnik koji je dio prijevoznog osoblja, uključujući vježbenike i naučnike te radi za tvrtku koja [uz naknadu ili za vlastite potrebe] obavlja cestovni prijevoz putnika ili tereta [...];
- (e) ‚samozaposleni vozač‘ znači osoba čija je glavna djelatnost cestovni prijevoz putnika ili tereta [uz naknadu] [...] u smislu zakonodavstva Zajednice, koji posjeduje licenciju za tu djelatnost [ili kakvu drugu profesionalnu dozvolu za obavljanje takvog prijevoza], koji radi za sebe i nije vezan za poslodavca ugovorom o radu ili drugim oblikom radnog odnosa, koja je slobodna organizirati radne aktivnosti, čiji prihod izravno ovisi o zaradi i koja ima slobodu samostalno ili u suradnji sa samozaposlenim vozačima, stupati u poslovne odnose s više klijenata.

Za potrebe ove Direktive, za vozače koji ne zadovoljavaju ove kriterije vrijede jednake obveze i prava koja se za mobilne radnike predviđaju ovom Direktivom;

[...]”

Španjolsko pravo

- 7 U skladu s člankom 1. pročišćenog teksta Ley del Estatuto de los Trabajadores (Zakon o radu), odobrenog s Real Decreto Legislativo 1/1995 (kraljevska zakonodavna uredba 1/1995) od 24. ožujka 1995. (BOE br. 75 od 29. ožujka 1995., str. 9654.), u verziji primjenjivoj u trenutku nastupanja okolnosti o kojima je riječ u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon o radu):

„1. Ovaj zakon primjenjuje se na radnike koji dobrovoljno uz naknadu pružaju svoje usluge za račun drugoga, u organizaciji i pod upravljanjem druge fizičke ili pravne osobe koja se naziva poslodavac ili poduzetnik.

[...]

3. Iz primjene ovog zakona izuzet je:

[...]

- (g) općenito, svaki rad koji se obavlja u okviru odnosa različitog od onog definiranog stavkom 1. ovog članka.

U tu svrhu djelatnost osoba koje, uz upravne dozvole i odgovarajuću naknadu, pružaju prijevozničke usluge poslovnim vozilima namijenjenima prijevozničkim djelatnostima, na koja se primjenjuju posebni propisi i koja su u vlasništvu tih osoba ili kojima one izravno raspoložu, ne smatra se radnim odnosom čak i ako se te usluge redovito obavljaju za istog špeditera ili trgovca.

[...]”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 8 Pérez Retamero je 2. lipnja 2008. s društvom TNT sklopio ugovor naslovljen „standardizirani ugovor o obavljanju prijevoznih usluga”. U skladu s tim ugovorom društvo TNT povjerilo je Pérezu Retameru dužnost preuzimanja i isporuke robe na području Katalonije (Španjolska), dužnost ispunjavanja i predaje dokumenata potrebnih za carinjenje, uz precizne upute za taj postupak, utovar, slaganje, istovar i raspakiranje prevezene robe i, naposljetku, primanje isplata za preuzete ili isporučene pošiljke. Usto, tim je ugovorom bilo predviđeno da TNT može, u potpunosti ili djelomično, jednostrano izmijeniti načela i pravila koja se primjenjuju na prijevoznike usluge. Pérez Retamero je za obavljanje svojega posla dobio mobilni telefon s karticom operatera Vodafone. Nadalje, u skladu s tim ugovorom, Pérez Retamero trebao je sklopiti i ugovor o osiguranju prijevoza te, u svakom slučaju, preuzeti odgovornost za izgublenu ili uništenu robu kao i za kašnjenje u isporuci. Početno trajanje tog ugovora bilo je šest mjeseci. Međutim, ugovor je kasnije bilo moguće uzastopno produljivati za jednako duga razdoblja. Naknada za usluge koje je obavljala osoba o kojoj je riječ bila je utvrđena u paušalnom iznosu određenom za svaki radni dan te se plaćala mjesečno. U ugovoru o kojem je riječ bilo je određeno da na vozilu koje se koristi moraju biti istaknute boje i oglasi koje odabere društvo TNT. Pérez Retamero je, nadalje, izjavio da je nositelj dozvole za obavljanje prijevoznih djelatnosti. Prilogom I. tom ugovoru bilo je predviđeno da prijevoznik ima nadzornika.
- 9 Taj je ugovor produljen ili su nakon njega sklopljeni novi ugovori, ali sadržaj tih ugovora ostao je u biti nepromijenjen.
- 10 Pérez Retamero je u siječnju 2014., obavljajući i dalje isti posao, počeo račune za obavljene usluge ispostavljati društvu Sapirod, koje je društvo TNT zadužilo za provedbu usluga prijevoza o kojima je riječ. Pristupne kartice za prostorije društva TNT to je društvo izdavalo prijevoznicima neposredno. Na toj je kartici Pérez Retamero naveden kao „vozač-zaposlenik”.
- 11 Pérez Retamero bio je vlasnik dostavnog vozila s najvećim dopuštenim opterećenjem od 2590 kilograma, za koje je imao prijevozniku dozvolu na temelju koje je bio ovlašten obavljati prijevoznike usluge.
- 12 Društvo Sapirod je 17. veljače 2015. usmeno obavijestilo Péreza Retamera da mu više ne može ponuditi nikakve prijevoznike usluge. Ta je obavijest potvrđena dopisom od 6. ožujka 2015.
- 13 Pérez Retamero je 17. ožujka 2015. podnio tužbu Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Radni sud u Barceloni, Španjolska) radi utvrđenja da je bio u radnom odnosu s društvom Sapirod te da je stoga njegov otkaz bio nedopušten. Uz taj zahtjev Pérez Retamero podnio je tužbu i protiv društva TNT zbog nezakonita stavljanja radnika na raspolaganje te je zatražio utvrđenje solidarne odgovornosti tih dvaju društava.
- 14 U prilog svojoj tužbi Pérez Retamero istaknuo je da su bili ispunjeni svi elementi radnog odnosa, poput podređenosti, obavljanja rada za drugoga i uključenja u organizaciju poduzeća, slijedom čega je u ovom slučaju trebalo zaključiti da je riječ o ugovoru o radu, a ne o poslovnom odnosu. Objektivno izuzeće iz članka 1. stavka 3. točke (g) Zakona o radu protivno je Direktivi 2002/15 pa ga zbog toga nije moguće okvalificirati kao „samozaposlenog vozača” u smislu članka 3. točke (e) te direktive.
- 15 Društvo Sapirod je pred sudom koji je uputio zahtjev među ostalim istaknulo da ne postoji nikakvo proturječje između članka 1. stavka 3. točke (g) Zakona o radu i članka 3. Direktive 2002/15 s obzirom na to da je u skladu s objema tim odredbama „licencija ili upravna dozvola” za pružanje prijevoznih usluga odlučujući kriterij koji isključuje postojanje radnog odnosa. Okolnost da se ta odredba prava Unije ne poziva izričito na činjenicu da je osoba o kojoj je riječ vlasnik vozila ili ovlaštenik raspolaganja tim vozilom nije relevantna.

- 16 Pred sudom koji je uputio zahtjev društvo TNT je, među ostalim, istaknulo da iz uvodne izjave 5. Direktive 2002/15 proizlazi da ona ne smije prelaziti ono što je nužno za postizanje ciljeva iz njezina članka 1. te da ta direktiva stoga ne predstavlja valjani zakonodavni instrument za razlikovanje obavljanja prijevoznike djelatnosti u okviru radnog odnosa i u svojstvu samozaposlenog vozača.
- 17 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, iako predmet Direktive 2002/15 nije definiranje pojmova „zaposlena osoba” i „samozaposlena osoba”, ta je kvalifikacija ključna za pitanje s njome povezane odgovornosti. Ako je cilj prava Unije u području prijevoza usklađivanje pravila tržišnog natjecanja, pojmovi „mobilni radnik” i „samozaposleni vozač” iz članka 3. točaka (d) i (e) te direktive trebali bi biti isti u svim državama članicama.
- 18 U tim je okolnostima Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Radni sud u Barceloni) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li definiciju ‚mobilnog radnika’, određenu člankom 3. točkom (d) Direktive 2002/15 [...], tumačiti na način da joj se protivi odredba nacionalnog propisa kao što je članak 1. stavak 3. točka (g) Zakona o radu, kojim je predviđeno da se ‚mobilnim radnicima’ ne mogu smatrati ‚osobe koje pružaju uslugu prijevoza na temelju upravnih dozvola čiji su nositelji, koje obavljaju [...] vozilima [...] čiji su vlasnici ili kojima mogu izravno raspolagati [...]’?
2. Treba li članak 3. stavak 2. točku (e) Direktive 2002/15 [...] tumačiti na način da, ako nije ispunjen samo jedan uvjet potreban da bi se osobu o kojoj je riječ moglo smatrati ‚samozaposlenim vozačem’, valja smatrati da je riječ o ‚mobilnom radniku’?”

Dopuštenost prethodnih pitanja

- 19 U svojim pisanim očitovanjima društva Sapirod i TNT te španjolska vlada i Europska komisija osporili su dopuštenost postavljenih pitanja, osobito zato što glavni postupak ne ulazi u područje primjene Direktive 2002/15 pa stoga tumačenje te direktive nije potrebno za rješenje tog spora.
- 20 U skladu s ustaljenom sudskom praksom, postupak predviđen člankom 267. UFEU-a je instrument suradnje između Suda i nacionalnih sudova. Iz toga proizlazi da samo nacionalni sudovi pred kojima se vodi postupak i koji trebaju donijeti sudsku odluku mogu ocjenjivati, s obzirom na posebnosti svakog predmeta, je li im za donošenje njihove odluke potrebna prethodna odluka kao i relevantnost pitanja koja postavljaju Sudu (vidjeti, među ostalim, presude od 17. srpnja 1997., Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, t. 24., i od 7. srpnja 2011., Agafitei i dr., C-310/10, EU:C:2011:467, t. 25.).
- 21 Slijedom toga, ako se pitanja nacionalnih sudova odnose na tumačenje odredbe prava Unije, Sud je u načelu dužan donijeti odluku (vidjeti osobito presude od 17. srpnja 1997., Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, t. 25., i od 7. srpnja 2011., Agafitei i dr., C-310/10, EU:C:2011:467, t. 26.).
- 22 Međutim, Sud može uskratiti donošenje prethodne odluke koju je zatražio nacionalni sud ako je očito da tumačenje prava Unije koje se traži nema nikakve veze sa stvarnošću ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetske naravi ili ako Sud ne raspolaze činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da na koristan način odgovori na pitanja koja su mu postavljena (vidjeti osobito presude od 11. srpnja 2006., Chacón Navas, C-13/05, EU:C:2006:456, t. 33., i od 7. srpnja 2011., Agafitei i dr., C-310/10, EU:C:2011:467, t. 27.).
- 23 Iz ustaljene sudske prakse tako proizlazi da odbijanje zahtjeva nacionalnog suda može biti opravdano ako je očito da na okolnosti predmeta nije ni izravno ni neizravno primjenjivo pravo Unije (presuda od 7. srpnja 2011., Agafitei i dr., C-310/10, EU:C:2011:467, t. 28.).

- 24 Valja utvrditi da u ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev postavlja Sudu pitanje koje se odnosi na tumačenje Direktive 2002/15 a da pritom nije utvrdio ulazi li situacija poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku u područje primjene te direktive.
- 25 U vezi s time treba istaknuti da, s jedne strane, iz članka 1. Direktive 2002/15 proizlazi da je njezin cilj odrediti minimalne zahtjeve u odnosu na organizaciju radnog vremena s ciljem poboljšanja zaštite zdravlja i sigurnosti osoba koje obavljaju mobilne djelatnosti cestovnog prijevoza te s ciljem poboljšanja cestovne sigurnost i usklađivanja uvjeta tržišnog natjecanja.
- 26 S druge strane, u skladu s člankom 3. Direktive 2002/15, njome propisane definicije vrijede „za potrebe ove Direktive”. Slijedom toga, tumačenje pojmova „mobilni radnik” i „samozaposleni vozač” iz članka 3. točaka (d) i (e) te direktive ne smije prekoračiti područje primjene te direktive.
- 27 Treba utvrditi da se glavni postupak koji se vodi povodom tužbe radi utvrđenja nedopuštenosti otkaza ne odnosi na pitanje organizacije radnog vremena, nego na pitanje treba li osobu o kojoj je riječ okvalificirati kao „mobilnog radnika” i stoga kao zaposlenika u smislu primjene nacionalnog radnog prava i, preciznije, propisa o otkazima.
- 28 Slijedom toga, valja utvrditi da spor poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku ne ulazi u područje primjene Direktive 2002/15 pa da stoga pojmovi iz članka 3. točaka (d) i (e) te direktive nisu primjenjivi u tom sporu.
- 29 Iz toga proizlazi da tumačenje članka 3. točaka (d) i (e) Direktive 2002/15 nije potrebno za rješenje spora o kojem je riječ u glavnom postupku.
- 30 Slijedom navedenog, valja zaključiti da su pitanja koja su predmet zahtjeva za prethodnu odluku koji je podnio Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Radni sud u Barceloni) nedopuštena.

Troškovi

- 31 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (deseto vijeće) odlučuje:

Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Radni sud u Barceloni, Španjolska) nije dopušten.

Potpisi